

ΑΠ 11/2006

Ασφάλιση ξένου πράγματος κατά κινδύνου πυρκαγιάς. Γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου. Ο δικαιούχος-τρίτος του ασφαλίματος νομιμοποιείται ενεργητικά να ασκήσει αγωγή κατά του ασφαλιστή για καταβολή του ασφαλίματος. Καταχρηστικότητα Γενικών Όρων Συναλλαγών (ΓΟΣ) σε ασφαλιστική σύμβαση. Ο όρος ασφαλιστικής σύμβασης που προβλέπει απαλλαγή του ασφαλιστή της ευθύνης για αποζημίωση λόγω πρόκλησης πυρκαγιάς από κεραυνό είναι καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος.

Δημοσίευση ΔΕΕ 2006/304, ΧΡΙΑ 2006/454, ΕΕΜΠΑ 2006/380, ΕΤΡΑΞΑ 2006/942

(.....)

Κατά το άρθρο 1 παρ.1 του Ν. 2496/1997, με την ασφαλιστική σύμβαση, η ασφαλιστική επιχείρηση (ασφαλιστής) αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει, έναντι ασφαλιστρού, στον συμβαλλόμενο της (λήπτη της ασφάλισης) ή σε τρίτο, παροχή (ασφάλισμα) σε χρήμα ή, εφόσον υπάρχει ειδική συμφωνία, άλλη παροχή σε είδος, όταν επέλθει το περιστατικό από το οποίο συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωσή του (ασφαλιστική περίπτωση). Εξ άλλου, ασφαλισμένος στη σύμβαση ασφαλίσεως ζημιών (όπως είναι η ασφάλιση πυρκαγιάς και κεραυνού κατ άρθρο 19 του άνω νόμου), είναι το πρόσωπο που έχει συμφέρον στη διατήρηση του πράγματος, αυτός δηλαδή του οποίου η οικονομική σχέση με το πράγμα θα θιγεί με την επέλευση του κινδύνου και χάριν του οποίου συνάπτεται η σύμβαση ασφάλισης.

Κατά κανόνα, οι ιδιότητες του ασφαλισμένου και του λήπτη της ασφάλισης συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο. Αν, όμως, οι άνω ιδιότητες δεν συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο, όπως συμβαίνει επί ασφαλίσεως ξένου συμφέροντος, η ασφάλιση συνάπτεται για λογαριασμό άλλου και είναι γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου, διεπόμενη από τα άρθρα 410 επ.Α.Κ. Στην περίπτωση αυτή, τρίτος, δικαιούχος του ασφαλίματος, είναι ο ασφαλισμένος που ορίστηκε από τη σύμβαση ότι απειλείται από τον ασφαλιστικό κίνδυνο και πλήττεται από την πραγματοποίησή του. Αυτός (τρίτος) είναι ο μόνος που μπορεί να ζητήσει την καταβολή του ασφαλίματος απευθείας στον ίδιο. Κατά συνέπεια, ο τρίτος- ασφαλισμένος νομιμοποιείται ενεργητικά για την άσκηση της σχετικής περί καταβολής του ασφαλίματος αγωγής κατά του ασφαλιστή. Εν προκειμένω, όπως από την προσβαλλομένη προκύπτει, το Εφετείο δέχθηκε ανελέγκτως τα ακόλουθα.

Δυνάμει της 2023491/23-12-1997 σύμβασης ασφάλισης ζημιών κλάδου πυρός, η οποία ανανεώθηκε με τα 2136874 και 2393160 ασφαλιστήρια συμβόλαια, ο σύζυγος της ενάγουσας ασφάλισε στην εναγόμενη ασφαλιστική εταιρία, για το από 9-1-1999 μέχρι 9-1-2000 διάστημα, την κατοικία της ενάγουσας, που βρίσκεται στο Ν. Ηράκλειο Καβάλας και τα περιεχόμενα σ αυτή, αντί ετήσιου ασφαλίστρου 182.136 δραχμών, μέχρι του ποσού των 40.000.000 δραχμών, όσον αφορά το κτίσμα με τα συστατικά και παραρτήματά του και του ποσού των 50.000.000 δραχμών, όσον αφορά τα περιεχόμενα στην κατοικία αυτή έπιπλα, σκεύη, κ.λ.π. Ότι, κατά τις γενικές διατάξεις του ασφαλιστηρίου συμβολαίου (άρθρα 2 περ.γ και 5), ασφαλισμένος και συνεπώς δικαιούχος του ασφαλίσματος ορίσθηκε το πρόσωπο το οποίο απειλείται από τον ασφαλιστικό κίνδυνο, δηλαδή ο ιδιοκτήτης των ασφαλισμένων πραγμάτων και εν προκειμένω η ενάγουσα, η οποία, υφιστάμενη ζημία από την επέλευση του κινδύνου, ως κυρία των πραγμάτων αυτών, έχει και το ασφαλιστικό συμφέρον. Και ότι, συνεπώς, πρόκειται για γνήσια σύμβαση υπέρ τρίτου (της ενάγουσας), με βάση την οποία η τελευταία έχει απευθείας το δικαίωμα να διεκδικήσει την ασφαλιστική αποζημίωση.

Με αυτά που δέχθηκε το Εφετείο δεν παραβίασε ευθέως ή εκ πλαγίου, με ανεπαρκείς αιτιολογίες, τους κανόνες ουσιαστικού δικαίου των άρθρων 1,9 και 11 του Ν. 2496/1997 και ο αντίθετος εκ του άρθρου 559 αριθ.1 και 19 του Κ.Πολ.Δ. πρώτος λόγος της αναιρέσεως είναι αβάσιμος. Κατά το άρθρο 2 παρ.6 του Ν. 2251/1994 «προστασία καταναλωτών», οι γενικοί όροι των συναλλαγών, ήτοι οι όροι που έχουν εκ των προτέρων διατυπωθεί για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων, όπως είναι και οι συμβάσεις ασφάλισης πυρκαγιάς, απαγορεύονται και είναι άκυροι, αν έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή, όπως είναι και ο ασφαλιζόμενος. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας ενός τέτοιου γενικού όρου κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά την σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία εξαρτάται. Κατά δε την παρ.7 του ίδιου άρθρου, καταχρηστικοί κατά την ενδεικτική απαρίθμηση αυτής, είναι οι γενικοί όροι των συναλλαγών όταν, εκτός των άλλων.. β) περιορίζουν τις ανειλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις και ευθύνες των προμηθευτών ε) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο ειδικό και σπουδαίο λόγο. ιγ) αποκλείουν και περιορίζουν υπέρμετρα την ευθύνη του προμηθευτή. Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, που αποτελούν εξειδίκευση του γενικού κανόνα του άρθρου 281 Α.Κ. με τα αναφερόμενα σ αυτές κριτήρια για την απαγόρευση καταχρηστικής ασκήσεως ενός δικαιώματος ή χρήσεως ενός θεσμού, για την κρίση της ακυρότητας ως καταχρηστικών ή μη των όρων αυτών, λαμβάνεται υπόψη κατά κύριο λόγο το συμφέρον του καταναλωτή με συνεκτίμηση

όμως της φύσης των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σχετική σύμβαση, καθώς και του σκοπού αυτής, πάντοτε δε στα πλαίσια της επίτευξης σχετικής ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων. Ως μέτρο δε του ελέγχου της διατάραξης της ισορροπίας αυτής χρησιμεύει κάθε φορά το ενδοτικό δίκαιο πού ισχύει για τη συγκεκριμένη σύμβαση και μάλιστα και κατά την «καθοδηγητική λειτουργία» πού επιτελεί και κατά το μέτρο πού καλύπτει θέματα που δεν καλύπτονται με διατάξεις ενδοτικού δικαίου. Τα συμφέροντα και ενδιαφέροντα, η διατάραξη της ισορροπίας των οποίων σε βάρος του καταναλωτή μπορεί να χαρακτηρίσει ένα γενικό όρο άκυρο ως καταχρηστικό, πρέπει να είναι ουσιώδη, η δε διατάραξη αυτή πρέπει να είναι ιδιαίτερα σημαντική και να χαρακτηρίζεται σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστεως ως υπέρμετρη.

Προς τούτο λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα και τα ενδιαφέροντα των συμβαλλομένων στη συγκεκριμένη σύμβαση μερών και εξετάζεται ποιο είναι το συμφέρον του μεν προμηθευτή προς διατήρηση του συγκεκριμένου όρου πού ελέγχεται και ποιο εκείνο του καταναλωτή προς κατάργησή του. Δηλαδή ερευνάται ποιες συνέπειες θα είχε η διατήρηση ή κατάργηση του όρου για κάθε πλευρά, πως θα μπορούσε κάθε μέρος να εμποδίσει την επέλευση του κινδύνου πού θέλει να αποτρέψει ο συγκεκριμένος γενικός όρος και πως μπορεί κάθε μέρος να προστατευθεί από τις συνέπειες της επέλευσης του κινδύνου με δική του ενέργεια. Αν η προβλεπόμενη από τον κρινόμενο γενικό όρο ρύθμιση είναι απλώς μη συμφέρουσα για τον καταναλωτή και η εντεύθεν επιβάρυνσή του δεν είναι ουσιώδης ή αν η απόκλιση του γενικού αυτού όρου από νομοθετικές ενδοτικού δικαίου διατάξεις είναι τέτοια χωρίς να διαταράσσεται η καθοδηγητική λειτουργία του ενδοτικού δικαίου, τότε η διατάραξη της συμβατικής ισορροπίας δεν είναι υπέρμετρη. Για να ορισθεί υπέρμετρη η διατάραξη της ισορροπίας αυτής θα πρέπει με την απόκλιση αυτή να αλλάζει η μορφή της συγκεκριμένης σύμβασης πού έχει διαμορφωθεί με βάση τους κανόνες ενδοτικού δικαίου και να επέρχεται περιορισμός θεμελιωδών δικαιωμάτων του καταναλωτή ή των υποχρεώσεων του προμηθευτή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επαπειλείται ματαίωση του σκοπού της σύμβασης.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Εφετείο, όπως από την προσβαλλόμενη προκύπτει, δέχθηκε σχετικά τα ακόλουθα. Ότι οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι που ανέλαβε η εναγομένη, με βάση την παραπάνω σύμβαση ασφάλισης, να καλύψει, περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, την πυρκαγιά και την πτώση κεραυνού. Ότι, κατά το άρθρο 19 παρ.1 του Ν. 2496/1997, η ασφάλιση πυρκαγιάς περιλαμβάνει ζημιές που προκαλούνται από κινδύνους πυρκαγιάς και κεραυνού. Ότι, συνεπώς, ο κεραυνός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των κινδύνων που ασφαρίζονται στον κλάδο ασφάλισης ζημιών από πυρκαγιά, όπως εν προκειμένω. Ότι, από την διάταξη αυτή δεν επιτρέπεται απόκλιση προς το έλασσον, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης προστασίας των ασφαλισμένων,

μέσω ενός νομοθετικού πλαισίου που θα εγγυάται την ασφάλεια των συναλλαγών και θα παρέχει ένα υποχρεωτικά ελάχιστο όριο προστασίας στον καταναλωτή-ασφαλισμένο, συγχρόνως δε θα δίδει μία ικανοποιητική ρύθμιση των σχέσεων ασφαλιστή-ασφαλισμένου, λαμβάνοντας υπόψη τα εύλογα συμφέροντα του τελευταίου. Ότι, στο 2393160 ασφαλιστήριο συμβόλαιο και δη στην παρ. η του άρθρου 4 των γενικών όρων ορίστηκε ότι «δεν υπάγονται στην ασφαλιστική σύμβαση ζημιές από υπέρβαση ταχύτητας, υπερτάσεις βραχυκύκλωμα, θέρμανση, σχηματισμό τόξου και διαφυγή ηλεκτρικού ρεύματος, οποιαδήποτε και αν είναι η αιτία των διαταραχών αυτών (περιλαμβανομένου και του κεραυνού) σε μηχανές, ηλεκτρικές συσκευές, ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, που λειτουργούν με ηλεκτρισμό πάσης φύσεως, εργαλεία ή οποιαδήποτε άλλα αντικείμενα». Ότι στις 31-12-1999, σε χρόνο δηλαδή πού ίσχυε η άνω ασφαλιστική σύμβαση, εκδηλώθηκαν έντονα καιρικά φαινόμενα (σφοδρή καταιγίδα) στην περιοχή Ν. Ηρακλείτσας Καβάλας, κατά την διάρκεια δε αυτών γύρω στις 19.30 σημειώθηκε πτώση κεραυνού, ο οποίος έπληξε τον ευρισκόμενο σε γειτονικό της ιδιοκτησίας της ενάγουσας οικόπεδο πυλώνα, πού ήταν εγκατεστημένες οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας της και,

.... . Ότι, τα ηλεκτρικά φορτία του κεραυνού φυγαδεύτηκαν προς τη γή, μέρος όμως αυτών εισήλθε στο δίκτυο της, κατέστρεψε τα καλώδια ηλεκτροδότησης των κεραιών και ακολούθως διοχετεύθηκε στις γύρω κατοικίες, πλησιέστερη των οποίων ήταν της ενάγουσας και ξεθύμανε μέσα από γειώσεις και υπερπηδήσεις μεταξύ των ηλεκτρικών καλωδίων και σωλήνων ύδρευσης της οικίας αυτής. Ότι συνεπεία της κρουστικής υπερτάσεως εξαιτίας του κεραυνού προκλήθηκαν ζημιές στην κατοικία της ενάγουσας και ειδικότερα στον μετρητή της , στον κεντρικό πίνακα διανομής, στον ηλεκτρικό πίνακα της γεώτρησης, στα ηλεκτρολογικά κυκλώματα του καυστήρα κεντρικής θέρμανσης, στο τηλεχειριστήριο του καυστήρα κεντρικής θέρμανσης, στα δύο σπιράλ παροχής νερού στο μπούιερ και στη βαλβίδα ασφαλείας του, στο σύστημα των θυροτηλεφώνων, στα τέσσερα φώτα με λάμπες ιωδίου (σπότς), στο τηλεχειριστήριο της αυλόπορτας, στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την είσοδο modem στη συσκευή modem, στη συσκευή και στην είσοδο γραμμής τηλεφώνου, στην τηλεόραση, στην ασφάλεια τροφοδοσίας, στη συσκευή bideo στα ηλεκτρονικά κυκλώματα του air conditioning, στον κινητήρα γεώτρησης, στο σύστημα συναγερμού, σε δύο προστασίες από υπερτάσεις, στο στερεοφωνικό συγκρότημα και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, στο σύστημα αυτομάτου ποτίσματος, σε ένα ρυθμιστή τάσης και στον κατανεμητή του .. . Ότι η εναγομένη διατείνεται ότι, με βάση τον προαναφερόμενο γενικό όρο του άρθρου 4 παρ.η, που περιλαμβάνεται στο ασφαλιστήριο, οι προκληθείσες βλάβες δεν εμπίπτουν στις αποκαταστατέες ζημιές διότι προκλήθηκαν από βραχυκύκλωμα συνεπεία κεραυνού.

Ότι, ο όρος, όμως, αυτός, πού φέρει τον χαρακτήρα γενικού όρου των συναλλαγών και που συνάπτει η εναγομένη, παρέχοντας κάλυψη κατά του κινδύνου πυρκαγιάς και κεραυνού, στην ουσία αναιρεί την ευθύνη της ασφαλιστικής εταιρίας και ματαιώνει τον σκοπό για τον οποίο καταρτίστηκε η σύμβαση ασφαλίσεως, δηλαδή την κάλυψη από πυρκαγιά και κεραυνό, δεδομένου ότι ο κεραυνός από την φύση του είναι φαινόμενο υπέρτασης πού προκαλεί αναγκάως βραχυκύκλωμα. Ότι, με τον όρο αυτό η εναγομένη συνομολόγησε ουσιαστικά την απαλλαγή της, όσον αφορά τον κίνδυνο καταστροφής των ηλεκτρονικών και ηλεκτρικών μηχανημάτων, κ.λ.π. από την πτώση κεραυνού, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται υπέρμετρα η ισορροπία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του ασφαλισμένου καταναλωτή, καθόσον τα μηχανήματα αυτά, πέραν του κινδύνου καταστροφής από πυρκαγιά συνεπεία πτώσεως κεραυνού, καταστρέφονται από βραχυκύκλωμα, υπερθέρμανση, σχηματισμό τόξου, διαφυγή ηλεκτρικού ρεύματος, υπέρβαση ταχύτητας και υπέρταση, αιτίες πού όλες συμπεριλαμβάνονται στον εξεταζόμενο γενικό όρο συναλλαγών. Ότι, ο όρος αυτός μάλιστα αντίκειται και στο προαναφερόμενο άρθρο 19 του Ν. 2496/1997 που περιλαμβάνει τον κεραυνό στους ελάχιστους ασφαλιστικούς κινδύνους της ασφάλισης ζημιών από πυρκαγιά, αποβλέποντας βεβαίως στις συνέπειες από την πτώση του, πού είναι η πρόκληση φωτιάς και η πρόκληση βραχυκυκλωμάτων.

Ότι, κατόπιν αυτών πρέπει να αναγνωρισθεί η ακυρότητα του πιο πάνω όρου ως καταχρηστικού και, δοθέντος ότι με τον όρο αυτό δεν έχει εισαχθεί απόκλιση από κάποιο κανόνα ενδοτικού δικαίου, να γίνει δεκτό ότι ο κίνδυνος αυτός καλύπτεται από την σύμβαση ασφαλίσεως. Με αυτά που δέχθηκε το Εφετείο δεν παραβίασε ευθέως ή εκ πλαγίου, με ανεπαρκείς αιτιολογίες, τις διατάξεις του άρθρου 19 παρ.1 του Ν. 2496/1997 και 2 παρ.6 του Ν. 2251/1994 και ο αντίθετος εκ του άρθρου 559 αριθ. 1 και 19 του Κ.Πολ.Δ. δεύτερος (τελευταίος) λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος. Κατ ακολουθίαν τούτων, πρέπει να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως και καταδικασθεί η αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα της αναιρεσιβλήτου.(...)